

zákona. Jsouc pak především sama povinna v poměru k faráři k výplatě doplňku, nepotřebovala náboženská matice souhlasu žalované farní obce. Tím jest dáno i oprávnění náboženské matice k žalobě a není oprávněna námitka nedostatku aktivního oprávnění. Co do výše sporné částky stačí zjištění, že jmění zádušní nestačilo k zaplacení doplňku kongruy a že sporná částka byla faráři skutečně vyplacena. Zjištění výše potřebné částky stalo se na základě úředních spisů a nebylo proto třeba poskytnouti žalované obci možnost, by se prohlásila o těchto spisech. Také není třeba, by žalobkyně dokázala, kolik vynášelo zádušní jmění a že se částky skutečně vyplacené nedostávalo k doplnění kongruy. Výplata jednotlivých částek stala se podle žaloby na základě úředních výnosů zemského úřadu politického (místodržitelství a zemské správy politické), což je pro soud dostatečnou zárukou, že se tak stalo se zřetelem k zákonným předpisům o výši kongruy. Bylo na žalované, by prokázala, že faráři bylo neprávem vyplaceno více, než mu náleželo podle listiny ze dne 8. listopadu 1896 z důvodu doplnění kongruy. Při tomto výpočtu jest hleděti jen k tomu, co by farář mohl žádati od náboženské matice z důvodu kongruy, z čehož plyne, že o výši doplňku mohly rozhodnouti jen příslušné státní politické úřady. Názor dovolatelky, projevený teprve v dovolání, že se závazek v listině stal rebus sic stantibus, nevyplývá ze skutkového přednesu žalované a odporuje zřizovací listině, podle níž žalovaná obec převzala závazek výslovně pro všechny budoucí časy podle vždy platné zákonné míry (kongruy).

Čís. 10569.

Nelze se domáhati přerušení řízení proto, že proti rozhodnutí ministerstva byla podána stížnost k nejvyššímu správnímu soudu.

Osvědčení ministerstva vnitra jest důkazem právní jsoucnosti spolku pro veřejný i občanský život a nemůže býti přezkoumáno soudem.

Zda při ustavení se spolku a při další jeho činnosti bylo či nebylo postupováno podle a v duchu stanov, jest vnitřní věcí spolku a jeho členů, mimo to pak dozorčího správního úřadu. Jen členové spolku mohou si stěžovati do tvrzeného porušení stanov a mohou tak učiniti buď způsobem předepsaným ve stanovách pro vyřizování stížností členů ze spolkového poměru nebo stížností u dozorčího správního úřadu.

(Rozh. ze dne 26. února 1931, R II 449/30.)

Československá obec učitelská v Praze domáhala se na Ústředním spolku jednot učitelských na Moravě zaplacení toho, co vybrala žalovaná od příslušníků žalobkyně pro tuto na fond tiskařský a persekční a na organizačních příspěvcích. Procesní soud první stolice zamítl námitky nedostatku právní osobnosti a nedostatku procesní způsobilosti žalobkyně a uznal částečně podle žaloby. Odvolací soud vyhověl odvolání žalované do výroku rozsudku, jímž byly zamítnuty

námítky nedostatku právní osobnosti a nedostatku právního zastoupení, zrušil rozhodnutí prvního soudu a vrátil mu věc, by ji, vyčkaje pravomoci, znovu projednal a rozhodl; odvolání žalobkyně poukázal na rozhodnutí o odvolání žalované. D ů v o d y: Pokud jde o námítky nedostatku právní osobnosti a procesní způsobilosti, pokud se týče nedostatku právního zastoupení, napadá žalovaná strana v odvolání názor prvního soudu, že pro vznik spolku podle zákona ze dne 15. listopadu 1867, čís. 134 ř. zák. stačí, že zakladatelé ohlásí příslušnému úřadu stanovy a úřad je buď vezme výslovně na vědomí nebo do čtyř neděl nezakáže utvoření spolku. Podle názoru žalovaného tím ještě spolek nevzniká, nýbrž jest k tomu kromě toho třeba faktického ustavení nebo zřízení spolku, které vyžaduje, 1. by tu byly osobnosti, jež podle stanov mají býti členy, 2. by tito členové se za členy přihlásili, 3. by zřídil orgány, jimiž by spolek uvnitř a na venek jednal, t. j. projevoval svou vůli a 4. by oním orgánem, jenž jest povolán k přijímání členů, byli přihlásivší se za členy přijati. Bez těchto náležitostí nemůže prý k ustavení, k právní osobnosti vůbec dojiti. Tento právní názor lze uznati jen částečně za správný. Spolek ve smyslu zákona ze dne 15. listopadu 1867, čís. 134 ř. zák. představuje jednotu, existující samostatně a nezávisle od osobnosti jednotlivých účastníků. Vznik a zánik jeho útvaru, jeho organizace, přistoupení a vystoupení jednotlivých členů zůstaveno jest zcela na vůli stran a zakládá se na usnesení se účastníků, které bývá učiněno ve formě stanov. Stanovy mají proto při spolecích význam konstitutivní, to arci jen tehdy, když není překážky, by zakladatelé podle ustanovení stanov mohli býti také členy spolku, který zakládají. Takové usnesení účastníků nedostačuje však ke vzniku spolku jako právnické osoby. Starší spolkový zákon ze dne 26. listopadu 1852 čís. 253 ř. zák. vycházel ze zásady, že jest zapotřebí ke vzniku spolku výslovného povolení (koncese) správy státní, a toto pravidlo platí také posud ohledně spolků platnosti tohoto zákona podrobených. Táž zásada došla výrazu i v jiných zákonech (zákon ze dne 29. března 1873, čís. 42, nař. min. sprav. ze dne 5. března 1896, čís. 31 ř. zák. o pojišťovacích ústavech, zákon ze dne 14. dubna 1920, čís. 302 sb. z. a n. o spořitelnách, čl. 208, 209 obch. zák. a nař. min. ze dne 20. září 1899, čís. 175 ř. zák. o akciových společnostech a jiné). Dokud v těchto případech úřední povolení není uděleno, není spolek po právu; vliv úřadu jest tu pozitivní, poněvadž povolení spolku jest úkolem povahy konstitutivní. Spolkový zákon ze dne 15. listopadu 1867, čís. 134 ř. zák. opustil tuto zásadu koncese, vliv úřadu při vzniku spolků podle tohoto zákona jest v podstatě negativní, pozůstávající k zamezení nezákonných spolků. Ke vzniku spolků podle uvedeného zákona stačí pravidelně pouhé oznámení, k němuž jest připojení stanovy, a jež zakladatelé musí předložiti zemské vládě po případě ministerstvu vnitra před započítáním spolkové činnosti (§§ 4, 5, 11). Do čtyř neděl, počítajíc ode dne oznámení, může spolek započítati svou činnost. Z těchto ustanovení zákona vyplývá, že právnická osobnost spolku podle zákona čís. 134/1867 počíná pravidelně tím okamžikem, kdy bylo vyhověno požadavkům veřejného práva o vzniku kor-

porací, totiž, kdy jest rozhodnuto příslušným úřadem o jeho dovolenosti (§ 26 obč. zák.); od tohoto okamžiku jest spolek způsobilý práv nabývatí a závazky převzítí. Následujícím faktickým ustavením nebo zřízením spolku, jehož jest podle názoru žalované strany třeba ke vzniku jeho právní osobnosti, nabývá právnická osobnost již vzniklá pravidelně jen možnost, by činností svých zákonitých zástupců mohla pro sebe vyvolati právní účinky. Neboť právnická osobnost není způsobilá sama své věci spravovati (§ 21 obč. zák.); tento nedostatek způsobilosti k jednání lze podle zákona odstraniti jen zřízením zákonného zástupce (§§ 290, 337 a j.). Otázka, koho jest považovati za zákonného zástupce spolku, jest zpravidla řešena stanovami. Jinak má se věc, když se osobnosti spolek zakládající podle stanov nemohou státi členy spolku.

V takovém případě jsou stanovy samy, třebas již úřadem vzaté na vědomí, jen pouhým pravidlem, nikoliv osobností samou, poněvadž prvním předpokladem vzniku a trvání spolku jest, že má členy; neboť stanovy bez členů nejsou zajisté ještě spolkem. V tomto případě nevznikne tudíž právnická osobnost již tím, že stanovy byly vzaty na vědomí příslušným úřadem, nýbrž teprve, když se spolek podle stanov fakticky ustavil a zřídil. Podle stanov žalujícího spolku jsou jeho činnými členy okresní všeučitelské jednoty, které zřizuje spolek [§ 3 d)] a jejichž členové jsou jeho příslušníky (§ 5). Mimo to může přijmouti výbor podle § 3 f) do spolku na základě zvláštní vzájemné smlouvy některou organizaci; jako taková může přijíti v úvahu jen učitelský spolek, který jest mimo československou obec učitelskou [§ 3 f)]. Z těchto ustanovení vysvítá, že podle stanov jest žalující spolek svazem spolkovým, obejmajícím spolky, jehož činnými členy mohou býti jen spolky se zvláštními stanovami, okresní všeučitelské jednoty. Členové dopisující podle § 5 stanov tu nepřicházejí v úvahu, poněvadž jde o členy, kteří by mohli býti jmenováni valnou hromadou teprve po vzniku spolku. Podle zjištění prvního soudu připravovala založení Československé obce učitelské »Ústřední rada učitelských organizací v Československé republice«, volné to sdružení beze stanov, které se skládalo z vedoucích funkcionářů jednotlivých zemských a odborových organizací, scházejících se občasné, by vyřizovalo věci týkající se společných zájmů veškerého učitelstva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a po převratě i na Slovensku. Tato ústřední rada připravovala organizaci žalujícího spolku a předložila zřizovacímu sjezdu Československé obce učitelské dne 3. července 1920 osnovu stanov, které byly na tomto sjezdu schváleny jako prozatímní a dne 15. listopadu 1920 předloženy policejnímu ředitelství v Praze se žádostí o schválení. Ústřední radu učitelských organizací v Československé republice nelze považovati za zakladatele Československé obce učitelské, poněvadž nebyla, jsouc volným sdružením bez stanov, právnickou osobností. Jako zakladatelé mohou přijíti v úvahu jen ony zemské a odborové organizace, jichž vedoucí funkcionáři tvořili jmenovanou ústřední radu. Tyto organizace nemohly se však státi beze všeho členy spolku Československé obce učitelské, nýbrž mohly tohoto členství nabýti teprve po předcházející, příslušným úřadem schválené změně svých

stanov, která by jim umožnila přistoupení ke spolku Československé obce učitelské. Okresní všeučitelské jednoty Československé obce učitelské s vlastními stanovami zřizovaly se však, jak mezi stranami jest nesporno, v roce 1923 a 1924 v Čechách a v roce 1926 na Moravě, takže schůzi ze dne 3. dubna 1921, na kterou poukazuje strana žalující ve svém odvolání, nelze uznati za ustavující schůzi Československé obce učitelské. První soud zjišťuje v napadeném rozsudku, že žalovaný spolek pokud se týče jednoty v něm sdružené převzaly úkoly okresních všeučitelských jednot Československé obce učitelské. Avšak tím se nemohly státi okresní jednoty žalovaného spolku činnými členy Československé obce učitelské, poněvadž se jimi mohly státi teprve po předcházející změně svých stanov. Neboť, jde-li o sdružení hromadných osob ve smyslu § 26 obč. zák. v jeden svaz, musily by spolky již tu jsoucí, jež si možnost přistoupení ke svazu ve stanovách nevyhradily, v tom směru stanovy doplniti a znova příslušnému úřadu předložiti. Správný postup, který by byl umožnil vznik právnické osobnosti žalujícího spolku, mohl býti jen ten, že po schválení stanov Československé obce učitelské měly býti vypracovány stanovy okresních odborů Československé obce učitelské nebo přeměněny stanovy spolků, které Československou obec učitelskou zakládaly a chtěly se státi jeho členy, tyto stanovy měly býti předloženy příslušným úřadům, po jejich schválení se mohly tyto spolky za členy Československé obce učitelské přihlásiti. Podle § 12 ch) stanov Československé obce učitelské mohly býti za členy přijaty správním výborem dvoutřetinovou většinou hlasů. Teprve po tomto přípravném jednání mohl býti zřízen nejvyšší spolkový orgán, valná hromada, která mohla voliti podle předpisů stanov své zákonné zástupce. Teprve touto ustavující valnou hromadou mohla vzniknouti právnická osobnost žalujícího spolku. Tento postup byl skutečně zakladateli zamýšlen. Neboť v č. 8 věstníku ústřední rady učitelských organizací ze dne 4. června 1920 se uvádí, že »v zařizující schůzi (z 2. července 1920) budou projednávány příslušné stanovy a provedeny volby pro dobu, než bude vykonána řádná valná hromada, ve které by se Československá obec učitelská definitivně ustavila«. V čís. 11 ze dne 25. června 1920 jest označen jako úkol této schůze volba zařizujícího výboru, který by současně obstarával až do konečného definitivního realizování Československé obce učitelské věci, a výslovně se podotýká: »Teprve, až budou stanovy, jak vyjdou upraveny ze zařizující schůze, schváleny a až budou i jednoty a župní odbočky organisovány, bude svolána prvá řádná ustavující valná hromada, podle těchto nových stanov a vejde definitivně v život říšská organisace«. Příznačné v tomto směru jest, že žalující strana teprve později shora naznačeným způsobem začala zřizovati své okresní odbory, jak vysvítá ze spisů zemské správy politické na Moravě čís. 55.682. Prvý soud neuznal za nutné pouštěti se do rozboru otázky, zda a jaké chyby proti stanovám se snad staly při zakládání žalujícího spolku i při zřizování jeho orgánů, a nezjišťoval okolnosti tu v úvahu přicházející. Avšak, vychází-li se z právního stanoviska shora naznačeného, jest řešení této otázky prvním předpokladem

pro posouzení, zda a kdy vznikla žalující strana jako právnická osoba. V tomto směru bude arci třeba, by strany doplnily své skutkové údaje pro řešení této otázky rozhodné, zejména v tom směru, zda a kdy byly podle stanov Československé obce učitelské zřizovány okresní všeučitelské jednoty, po případě župy, zda a kdy došlo k ustavující valné hromadě, předpisům stanov vyhovující a k volbě zástupců, které podle stanov lze uznati za zákonné zástupce. Okolnost, že valné hromady dosud konané a volba zástupců byly ohlašovány u příslušných úřadů, nepadá na váhu a nemůže nahraditi potvrzení podle § 9 spolk. zák., poněvadž vznik právnické osobnosti, pokud není dokázána výslovným potvrzením podle § 9 spolk. zák., musí býti z úřadu vyšetřen za sporného řízení. Avšak, i kdyby se přiznala straně žalující právnická osobnost, musilo by býti řízení prvé stolice doplněno v bodech shora uvedených. Neboť otázka faktického ustavení a zřízení žalujícího spolku nabývá zvláštního významu při posouzení procesní způsobilosti, pokud se týče zákonného zastoupení, k níž jest rovněž přihlížeti v každém období řízení z úřadu (§ 6 c. ř. s.). Procesní způsobilost, způsobilost samostatně ve sporu jako strana jednati (§ 1 c. ř. s.) nesmí býti směřována se způsobilostí býti stranou rozepře. Způsobilost býti stranou rozepře má i právnická osobnost, poněvadž jest způsobilá, býti podmínkem právních poměrů, tudíž také procesního poměru právního. Způsobilosti procesní však právnická osobnost nemá. Taková osobnost, nemohouc jednati ve sporu samostatně, musí býti zastoupena svým zákonným zástupcem, který jedná před soudem za ni a jejím jménem. Kdo jest jejím zákonným zástupcem, řídí se při soukromých právnických osobnostech jejich stanovami. Popírá-li žalovaná strana, že osoby, které vystupují jako zákonní zástupci strany žalující, jimi skutečně jsou, poněvadž za ně byly zvoleny osoby, jež se jimi platně státi nemohly a nebyly zvoleny podle předpisů stanov, nelze tuto vadu považovati za odstraněnou tím, že byli zvolení funkcionáři příslušnému úřadu oznámeni a že se mohla strana žalovaná domáhati nápravy podle stanov cestou právní. Neboť tím nebylo by nic získáno pro řešení otázky, zda žalující spolek jest ve sporu zastoupen svými zákonnými zástupci, kterou musí procesní soud rozhodnouti samostatně. Neboť tím nerozhoduje o věci, která nepatří na pořad práva, nýbrž zkoumá jen, zda osoba, která se obrací na soud o zahájení procesního řízení, jest osobou, která může býti stranou rozepře (§ 1 c. ř. s.).

N e j v y š š í s o u d 1. zamítl návrh žalované, by bylo řízení přerušeno, 2. vyhověl rekursu žalobkyně a změnil usnesení odvolacího soudu v ten rozum, že obnovil usnesení prvního soudu, jímž byly zamítnuty námitky nedostatku právní osobnosti a procesní způsobilosti, pokud se týče zákonného zastoupení; v ostatním napadené usnesení zrušil a uložil odvolacímu soudu, by o odvolání obou stran dále jednal a znovu rozhodl; rekurs žalované poukázal na toto rozhodnutí.

D ů v o d y:

Žalovaná strana vznesla námitku, že žalující strana dosud platně nevznikla jako právnická osoba a že nemá správní orgány zvolené platně podle stanov. Procesní soud zamítl tyto námitky, formulované jako námitky nedostatku právní osobnosti a procesní způsobilosti a zákonného zastoupení, usnesením, jež pojal do rozsudku. Na odvolání žalované strany zrušil odvolací soud toto usnesení a důsledkem toho i rozhodnutí ve věci samé, a vrátil rozepři procesnímu soudu k dalšímu jednání o obou řečených námitkách, pokládaje dosavadní jednání za kusé, než aby mohlo býti spolehlivě rozhodnuto, zda a kdy vznikla žalující strana jako právnická osoba a zda jest ve sporu zastoupena osobami k tomu oprávněnými. V rekursu proti rozhodnutí odvolacího soudu předložila žalující strana výnos ministerstva vnitra ze dne 27. října 1930, čís. 70.481/30, kterým se osvědčuje právní jednání žalujícího spolku podle zadaných stanov. Žalovaná strana zažádala u ministerstva vnitra, by vydané osvědčení bylo zrušeno pro nezákonnost a vadnost řízení, a navrhla u soudu, by řízení bylo přerušeno až do vyřízení oné žádosti. Když pak žádost byla ministerstvem vnitra zamítnuta, prohlásila, že trvá na návrhu na přerušení sporu, poněvadž podala proti rozhodnutí ministerstva vnitra stížnost k nejvyššímu správnímu soudu. Leč stížnost k nejvyššímu správnímu soudu nemá podle § 17 zákona ze dne 22. října 1875, čís. 36/1876 ř. zák. odkládací účinek. Výnos ministerstva vnitra jest právoplatný a musí býti položen za základ soudnímu rozhodnutí bez ohledu na to, zda stížnost k nejvyššímu správnímu soudu skutečně byla podána. Návrh na přerušení řízení nemá opory v zákoně a musil býti zamítnut.

Osvědčením ministerstva vnitra jest vyvrácena námitka nedostatku právní osobnosti žalující strany, zahrnující v sobě námitku nezpůsobilosti k právům a nezpůsobilosti býti stranou rozepře. Podle §§ 9 a 11 spolkového zákona ze dne 15. listopadu 1867, čís. 134 ř. zák. jest toto osvědčení důkazem právní jsoucnosti spolku pro veřejný i občanský život a nemůže býti, jsouc vydáno správním úřadem podle zákona k tomu povolaným, soudem přezkoumáváno. Námitka, že osvědčení vydané dne 27. října 1930 není důkazem právního trvání spolku již roku 1926, kdy byla podána žaloba, jest vyvrácena obsahem osvědčení, které bylo vydáno podle stanov zadaných ke schválení již roku 1920. Ve výnosu ministerstva vnitra ze dne 6. prosince 1930, čís. 77.814/30/6, jímž byla zamítnuta žádost o zrušení osvědčení, praví se výslovně, že se spolek ustavil podle stanov již na valné schůzi dne 3. dubna 1921 a změnil od té doby dvakrát stanovy. I další námitka, že předložené osvědčení jest opozděnou novotou a nemůže býti proto k němu přihlíženo, jest lichá. Poněvadž podle § 6 c. ř. s. jest k nedostatku procesní způsobilosti a zákonného zastoupení přihlížeti z úřadu v každém období sporu, musí býti v každém jeho období přihlíženo také ke všem skutečnostem a důkazům na ně se vztahujícím, i když byly předloženy teprve v oprávněm řízení, když odpůrce se o nich mohl, jako v souzeném případě prohlásiti

a prohlásil. Námitka nedostatku právní osobnosti žalujícího spolku byla tedy zamítnuta právem. Námitku nedostatku právního zastoupení opírá žalovaná strana o tytéž důvody jako námitku nedostatku právní osobnosti. Přiznává, že žalující spolek vyvíjí již od roku 1920 činnost a jest spravován volenými funkcionáři, ale tvrdí, že neměl na počátku své činnosti členy, kteří by podle stanov mohli vykonávat členská práva, voliti a býti voleni na spolkových schůzích. Proto prý byla všechna dosavadní činnost spolku, zvláště i dosavadní volby, v rozporu se stanovami, nezákonná a neplatná. Žalované straně přizvukuje odvolací soud, dovozuje, že podle stanov žalujícího spolku měly býti zřízeny předem okresní všeučitelské jednoty, tyto měly býti správním výborem Československé obce učitelské přijaty za členy, načež teprve mohla býti svolána ustavující valná schůze. Kdyby toto mínění bylo správné, nemohlo ovšem nikdy dojít k ustavení se žalujícího spolku, neboť správní výbor, jehož jsoucnost by byla nezbytnou podmínkou členství a svolání ustavující valné schůze, nemohl býti zřízen dříve než na této valné schůzi. Byl by také opodstatněn rekurs žalované strany, domáhající se toho, by námitkám nedostatku právní osobnosti a nedostatku právního zastoupení bylo vyhověno bez doplňování řízení. Ve skutečnosti jsou námitky žalované strany nepřipustným uplatňováním mezery stanov žalujícího spolku o tom, jak se spolek ustaví. Právo tvořiti spolky jest zabezpečeno ústavní listinou, výkon jeho jest upraven zákonem a podléhá doзору správních úřadů. Obsah stanov jest v mezích zákona ponechán na vůli zakladatelů spolku, na nich jest také podle § 4 písm. b) spolk. zák., by již ve stanovách určili, jakým způsobem se spolek ustaví. Spolkové stanovy jsou v podstatě společenskou smlouvou, nejasná nebo mezerovitá jejich ustanovení nemohou býti vykládána a doplňována jinak, než jiné smlouvy, tedy nikoliv podle doslovného významu užitých slov, nýbrž podle vůle zakladatelů a členů spolku. Zda při ustavení se žalujícího spolku a při další jeho činnosti bylo či nebylo postupováno podle a v duchu stanov, jest vnitřní věcí spolku a jeho členů, mimo to pak dozorčího správního úřadu. Jenom členové žalujícího spolku mohli a mohou si stěžovati proti tvrzenému porušení stanov a mohou tak učiniti buď způsobem předepsaným ve stanovách pro vyřizování stížností členů ze spolkového poměru nebo stížností u dozorčího správního úřadu. Žalující straně musí býti toto právo odepřeno, neboť nebyla při podání žaloby již ani členem ani ve svazku žalující Československé obce učitelské. Podle stanov zastupuje žalující spolek starosta, listiny podpisují starosta a jednatel. Plná moc pro souzené spory ze dne 10. září 1926 podepsána jest Antonínem W-em jako starostou a Václavem Š-em jako jednatelem, tedy formálně správně. Jelikož žalovaná strana ani netvrdí, že tito funkcionáři nebyli při podpisu plné moci skutečným předsedou a jednatelem Čs. obce učitelské, neb že nebyli jejím členstvem za ně uznáváni, ale popíráti platnost jejich voleb z důvodu porušení stanov nemá právo, byla i námitka nedostatku zákonného zastoupení procesním soudem zamítnuta právem, a není potřebí doplňovati řízení v tomto směru.